

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Anny Adámkové „*Tělesnost v rámci nabývání dovedností*“

Musím podotknout, že přes poněkud rétorický úvod, je práce Bc. Anny Adámkové povedenou kvalifikační prací. Za prvé oceňuji to, že kritika pojetí pravidla (zejména) u J. Peregrina je jasná a přesně míří na problematické aspekty. V tomto ohledu je dalším kladem práce to, že (v kritické části) diplomantka je stručná, ale přesná a neodbíhá od tématu. Musím podotknout, že kritika diplomantky je přesvědčivá, diplomantka si také osvojila relevantní literaturu k tématu a prokázala schopnost se s ní kriticky vyrovnat.

Předmětem posudku by však mělo být vyznačení problematických pasáží práce. Mám dojem, že druhá část práce, která se zabývá zejména Merleau-Pontyho pojetím tělesnosti, je poněkud silně naroubována na kritiku specifického pojetí pravidla tak, jak je představeno v analytické filosofii. Mírím tím vlastně na problém toho, že zcela jistě se oba přístupy budou jevit jako nesouměřitelné, a (s ohledem na hypotézu práce) myšlenky Merleau-Pontyho mnohem relevantnější. Na druhé straně; proč diplomantka toto téma nepojedná v rámci jisté filosofické tradice samé, ale obrací se vlastně k tradici úplně protichůdné? Protože pak jsme vystaveni dvěma částem práce, které jsou nesouměřitelné. Proč téma práce, když je věnováno tolik prostoru právě Merleau-Pontymu, není tedy traktováno již s ohledem na fenomenologický přístup? Práci by tak získala na vnitřní konzistenci. Také si myslím, že s ohledem na pojetí těla a světa měla diplomantka využít knihu *Viditelné a neviditelné*, která je sice značně problematická, ale pro téma práce také zcela jistě vhodná. Za druhé se mi zdá, že pasáže věnující se tělesnosti jsou stručné, to nijak nevadí jejich srozumitelnosti, ale částečně se tím zastírá, že problém těla, zvláště ve fenomenologii, je mnohem složitěji konstituovaný, než jak by se mohlo z diplomové práce znát. K formální stránce ještě podotknu, že odkazovat na Husserlovy *Ideje* formou internetového odkazu, když existuje tištěná publikace, považuji za (jemně řečeno) problematické (str. 45).

Za nejvíce problematickou však považuji závěrečnou část práce, v níž se diplomantka snaží svoji hypotézu prokázat. Stručně připomínky shrnu do několika bodů a byl bych rád, aby došlo k jejich vyjasnění při obhajobě práce. K prokázání hypotézy, že společnost není nutná k tomu, aby se vytvořilo nějaké pravidlo, si diplomantka pomáhá příklady dětí, které byly drženy ve velmi specifických (nelidských podmínkách), viz. příklad holčičky Genie (str. 65). Holčička byla nucena potlačit jakákoliv vokální vyjádření, později se s druhými lidmi dorozumívala převážně gesty. Jako klíčová se mi zdá tato pasáž: „Stejně tak si Genie

vytvořila vlastní pravidlo např. pro zdravení. Curtiss popisuje, jak si zvykla na každodenní rituál, který Genie nikdy nezapomněla dodržet. Pokaždé, když dívka Curtiss vítala, řekla „I like Curtiss“ namísto gramaticky správného „Hello“. Opět se v tomto případě nabízí otázka, zda mohu na základě tezí Peregrina tvrdit, že se jedná o pravidlo? Bezesporu je dívka přesvědčena, že koná správně, ačkoliv ostatní by mohli tvrdit něco jiného. Znamená to tedy, že o pravidlo nejde, a proto se jedná o iracionální jednání? Ačkoliv se autorka zmiňuje o agramatickém vyjadřování, sama přiznává, že již předem ví, co Genie řekne a co to znamená. Osvojila si tedy, zdá se, její systém a akceptuje jej, rozumí mu a dokonce na něj i reaguje. Stejně tak je tomu i v oblasti gestikulace. Jak již bylo řečeno, dívka preferuje gesta před užitím jazyka, resp. před užitím řeči. Od začátku se řeči zcela bránila a veškeré vyjadřování se opíralo o tělesné znakování“ (str. 69). Pokud to chápu správně, tak tento příklad má poukázat na roli/gesta při komunikaci, respektive při poznávání a seznamování se s okolím. Za druhé se má ukázat to, že Genie si vytvořila vlastní pravidlo, které je považováno za konsekválně špatně použité, ale ona sama si pravidlo vytvořila a používá ho s určitou regularitou, tudíž existuje něco takového, že člověk je schopen si sám o sobě vytvořit pravidlo.

Podle mého názoru je zde ve hře několik předpokladů, které nejsou dostatečně reflektované. Za prvé příklad Genie je přeci příkladem toho, kdy lidský jedinec je držen v „nepřirozených“ podmínkách. Jak tyto nepřirozené podmínky odpovídají tomu hlavní hypotéze práce, která je zasazena do kontextu „normálního“ způsobu toho, jak se člověk pohybuje ve světě? Jakou vypovídací hodnotu má potom tento příklad? Není nutné to spíše chápat jako specifickou schopnost adaptace na prostředí za ztížených podmínek? Druhý příklad s pozdravem; ale vždyť přeci komunikace byla zdárně dokončena, pravidlo bylo utvořeno v kontaktu s druhým člověkem, tudíž se mi zdá námitka diplomatky vlastně poněkud mýjící cíl.

Práci doporučuji k obhajobě s předběžným hodnocením „2“.

V Praze dne 18. 9. 2016

Mgr. Martin Charvát, Ph.D.